

Notat 2001–7

Melding om årsveksten 2000

Ola Wågbo

Tittel	Melding om årsveksten 2000
Forfatter	Ola Wågbø
Utgiver	Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2001
Antall sider	12
ISBN	82-7077-401-4
ISSN	0805-9691

Litt om NILF

- Forskning og utredning angående landbrukspolitikk, matvaresektor og marked, foretaksøkonomi, nærings- og bygdeutvikling.
- Utarbeider nærings- og foretaksøkonomisk dokumentasjon innen landbruket; dette omfatter bl.a. sekretariatsarbeidet for Budsjettnemnda for jordbruket og de årlige driftsgranskingene i jord- og skogbruk.
- Gir ut rapporter fra forskning og utredning. Utvikler hjelpemidler for driftsplanlegging og regnskapsføring.
- Finansieres over Landbruksdepartementets budsjett, Norges forskningsråd og gjennom oppdrag for offentlig og privat sektor.
- Hovedkontor i Oslo og distriktskontor i Bergen, Trondheim og Bodø.

Forord

NILFs rapport «Melding om årsveksten» har erstattet den tradisjonsrike «Landbruksdirektørens melding om årsveksten». I de siste årene har rapporten bare kommet en gang i året, basert på den informasjonen som har vært tilgjengelig umiddelbart etter vekstsesongens slutt. Landbruksdepartementet stod for utarbeidelsen av meldingen fram til 1996.

Siktemålet med meldingen, er å avgi en foreløpig oversikt over planteproduksjonen i året før den endelige avlingsstatistikken foreligger. Meldingen bygger på vurderinger og registreringer foretatt av fylkesagronomene ved Fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA). Avlingstallene for de enkelte vekstene i de ulike fylkene blir oppgitt som prosenter av normalårsavlingene for de respektive fylker. Disse fylkesvise avlingsprosentene blir veid sammen til landstall.

Førstekonsulent Ola Wågbø har utført arbeidet med meldingen for 2000.

Oslo, februar 2001

Leif Forsell

Innhold

1	INNLEDNING.....	1
2	VÆR OG VEKSTFORHOLD I DE ENKELTE LANDSDELENE	3
2.1	Østlandet.....	3
2.2	Sørlandet.....	3
2.3	Vestlandet.....	4
2.4	Trøndelag.....	4
2.5	Nord-Norge	4
3	AVLINGENE FOR DE ENKELTE VEKSTENE.....	5
3.1	Generell oversikt	5
3.2	Poteter.....	5
3.3	Grønnfôr	6
3.4	Rotvekster.....	6
3.5	Gras	6
3.6	Kulturbeite.....	6
3.7	Utmarksbeite	7
3.8	Fjellbeite.....	7
4	PRODUKSJON	9
5	FYLKES- OG LANDSTALL FOR AVLINGENE I PROSENT AV NORMAL- ÅRSAVLINGER	11

1 Innledning

Meldingen om årsveksten omfatter en foreløpig beregning av avlingene for en del av jordbruksvekstene. De vekstene beregningene nå gjelder for er: grønnfôr, poteter, rotvekster, eng og beite. Beregningene for disse vekstene baseres på fylkesvise oppgaver over avlingene, oppgitt i prosent av normalårsavling. Se tabell side 12. Oppgavene over avlingene og en beskrivelse av vekstforholdene er gitt av landbruksavdelingene hos Fylkesmannen i de enkelte fylkene. Fra og med 1997 har NILF utført sammenstillingen av materialet og beregningen av gjennomsnittstall for landet. Tidligere ble dette gjort av Landbruksdepartementet.

Kornavlingene er holdt utenom avlingsoversikten i meldingen om årsveksten. Dette skyldes at Statens landbruksforvaltning gir foreløpige produksjonsoppgaver på grunnlag av innveide mengder, og disse innveingstallene er ansett for å være mye sikrere enn de oppgavene som fylkesagronomene samler inn for korn.

Landstallene for 2000 er beregnet ved sammenveing av fylkestallene på grunnlag av arealfordelingen så langt oppgaver finnes, dvs. fram til og med 1999 og 2000 for de fleste vekstene. For beite i utmark hvor det ikke foreligger arealoppgaver, er sammenveingen basert på oppgaver over antall dyr på utmarksbeite.

2 Vær og vekstforhold i de enkelte landsdelene

2.1 Østlandet

Varmt tørt vær i første del av mai gav gode forhold for våronnarbeidet, og det meste ble gjennomført til normal tid. Dette gav grunnlag for en god start for planteveksten.

Mye regn og kjølig vær med temperaturer under det normale fra siste del av mai og utover store deler av vekstsesongen til ut i august, gav gode vekstvilkår. Det nedbørsrike været bidro imidlertid til lavt tørrstoffinnhold og redusert kvalitet for engavlingen. Innhøstingen ble delvis forsinket og det var tilfeller hvor eng som ble forsøkt bakketørket, ble ødelagt eller høstet som rundballer av dårlig kvalitet.

For korn ble det mye soppskade som følge av det fuktige været og således vansker med sprøytingen.

For poteter er det rapportert om tørråteskader og stengelrâte, foruten at det ble mye grønne poteter da stadig regn gjorde det vanskelig å gjennomføre hypping av åkrene.

En periode med mye tørt varmt vær fra siste del av august fram til det igjen satte inn med mye regn mot slutten av september, gav gode innhøstingsforhold slik at det meste av kornavlingen ble berget under gode værforhold. Noe ble imidlertid stående igjen uhøstet i enkelte områder. Spesielt for poteter og engfrø til modning skapte imidlertid de store nedbørsmengdene senere utover høsten store problemer for innhøstingen. Mye engfrø ble stående uhøstet da den kjølige sommeren forsinket modningen og dermed innhøstingen. Også for poteter meldes det om at en del ble stående uhøstet, foruten at den sene innhøstingen og nedbøren forårsaket mye frasortering p.g.a. råteskader og delvis drukning.

Et annet utslag av den kjølige sommeren og forsinket skuronn, ble at det regnes med nedgang i høstkornarealet da det for en del kornprodusenter ble for sent å så.

2.2 Sørlandet

Som for Østlandet ble det en god start på vekstsesongen med varme i første del av mai og gode forhold for våronnarbeidet.

Forsommeren ble heller kjølig og fuktig. Senere utover vekstsesongen var været preget av rikelig og godt fordelt nedbør og normale temperaturforhold som gav vilkår for en god plantevekst.

En mild høst med store nedbørmengder førte til at det i noen tilfeller ble vanskelige innhøstingsforhold. For poteter ble det betydelige tørråteskader.

2.3 Vestlandet

Det ble noe regn utover i mai, men gjennomgående var værforholdene tilfredsstillende slik at våronnarbeidet stort sett kunne gjennomføres til normal tid. Utover forsommeren ble det noe forskjell i værforholdene mellom de ulike delene av Vestlandet. Mens det i sør ble et drivende vær i første del av juni og tidlig førsteslått, ble det lenger nordover en kald og nedbørsrik forsommer som bidro til en forsinket slått. Etter perioden med mye regn kom en tørrere periode i juli. I august ble det igjen mye regn som skapte betydelige innhøstingsproblemer, forsinket slått og redusert kvalitet for engavlingen i deler av landsdelen.

Innhøstingsarbeidet ble hemmet av mye nedbør i sør. Det ble tørråteskader på poteter og noe ble stående uhøstet. Nord på Vestlandet ble det en svært tørr høst som gav gode innhøstingsvilkår for korn og poteter. Også i dette området var det imidlertid problemer med tørråte på poteter.

2.4 Trøndelag

Det var mye lav temperatur og kjølig vær i mai og juni. Delvis gjorde dette seg gjeldende også for resten av sommeren. I juni kom det svært mye regn spesielt i nordlige deler som resulterte i drukning og utvasking av næring. I de sentrale områdene var temperatur og nedbør mer passende. Som helhet var det gode vekstforhold særlig for engvekstene.

Høsten kom med en langvarig periode med mye tørt fint vær. Det var således gode vilkår for innhøstingen av korn og poteter.

2.5 Nord-Norge

I vekstsesongen ble det en god veksling mellom varme og nedbør. Også under slåttene ble det mye tørt vær. Dette resulterte i gjennomgående høye fôravlinger. Senere utover ettersommeren og første del av høsten ble det mer regn og kjølig vær, noe som bidro til reduserte avlinger for åkervekstene.

3 Avlingene for de enkelte vekstene

3.1 Generell oversikt

I gjennomsnitt for landet ble det i 2000 med unntak for poteter og rotvekster, oppnådd over normalårsavlinger for de viktigste jordbruksvekstene. Engavlingene viser avlinger på eller over normalårsnivå for hele landet, mens det for poteter er regnet med over normalårsavlinger bare for et par fylker og en gjennomsnittsavling for landet klart under normalårsnivå.

På grunn av mye nedbør under innhøstingen i store deler av Sør-Norge, er det regnet med at forringet kvalitet gjør at verdien av engavlinger neppe er så høy som mengdetallene tilsier. For poteter bidro tørråteskader og vanskelige bergingsforhold til reduserte avlinger. Således ble potetavlingen i noen tilfeller stående uhøstet.

Foreløpige oppgaver fra Statens landbruksforvaltning viser over normalårs avlingsnivå i gjennomsnitt for kornavlingen. En periode med tørt vær før regnværperioden satte inn mot slutten av september, gjorde at det meste av kornavlingen sør i landet ble høstet under gode forhold. Noe korn som stod igjen da regnet satte inn, ble imidlertid stående uhøstet. I Trøndelag ble det i likhet med året før et fint innhøstingsvær for kornet.

3.2 Poteter

Potetavlingen er i gjennomsnitt for landet beregnet til 9 prosent under normalårs avling for 2000. Det er regnet med under normalårsavlinger for poteter for storparten av landet. For flere fylker er det regnet med avlinger ned i 85 prosent av avlingen i et normalår. Bare for et par fylker er det regnet med en potetavling på eller i overkant av normalårsavling. Det siste gjelder Vest-Agder og Østfold med over normalårsavling og Buskerud med normalårsavling.

Det svake avlingsresultatet for Sør-Norge skyldes sannsynligvis de lange periodene med regn og lav temperatur i vekstsesongen. Regnet vanskeliggjorde dessuten arbeidet med sprøyting og hypping og det ble mye råteskader og grønne poteter. For Østlandet, Sørlandet og de sørligste delene av Vestlandet medførte dessuten de store nedbørsmengdene utover høsten

vanskelige innhøstingsforhold, nedsatt kvalitet og redusert avling. I noen tilfeller ble avlingen stående uhøstet. Kvalitetsreduksjonen resulterte i mye frasortering.

For Nord-Norge er det regnet med at det var kjølig vær i siste del av vekstsesongen som førte til reduserte avlinger.

3.3 Grønnfôr

I gjennomsnitt for landet er avlingen for grønnfôrvekstene beregnet til 5 prosent over normalårsavling. Det er regnet med at avlingene ble på eller over normalårsnivå for storparten av landet, varierende opp til 20 prosent over for Akershus. Bare for tre fylker, Rogaland, Møre og Romsdal og Nordland er det regnet med avlinger i underkant av avlingene i et normalår.

Avlingsresultatet for grønnfôrvekstene kan tyde på at det fuktige og kjølige været i store deler av landet i siste vekstsesong har hatt en gunstig virkning for disse vekstene.

3.4 Rotvekster

Arealet av rotvekster er nå såpass sterkt redusert at det har forholdsvis liten betydning. I gjennomsnitt for landet er det regnet med 2 prosent under normalårsavling. Det var lave avlinger fra Rogaland og nordover som trakk avlingsnivået ned. For Østlandet og Sørlandet lå rotvekstavlingene på eller over normalårsnivå, opp til 15 prosent over for Aust-Agder.

3.5 Gras

Som for avlingssesongen 1999 er det regnet med at avlingen for gras på kunsteng i gjennomsnitt for landet ble 10 prosent over normalårsavling. For Hordaland hvor det er regnet med normalårsavling i gjennomsnitt, er det regnet med store avlingsvariasjoner. For øvrig er det regnet med over normalårsavlinger for alle fylkene, med opp til 30 prosent over for Troms som det høyeste resultat.

Det er den rikelige nedbøren i vekstsesongen som har gitt det gode resultatet. Dessuten er det i oppgavene fra fylkene ikke rapportert om overvintringsskader. Når det taes hensyn til kvaliteten, blir avlingsresultatet trolig noe svakere og mer variabelt enn det de gode mengdetallene viser. Det meldes således om lavt tørrstoffinnhold, foruten at de store nedbørmengdene skapte problemer for innhøstingen som ble utsatt og forsinket i en del distrikter. Særlig ble det vanskelig å tørke høy i de mest nedbørsrike områdene. Noe bakketørket høy ble delvis ødelagt eller høstet som sterkt kvalitetsforringet rundballefôr.

For natureng er det regnet med at avlingen i gjennomsnitt for landet ble 7 prosent over normalårsnivå. For Møre og Romsdal er det regnet med 1 prosent under normalårsavling, mens det for de øvrige fylkene er regnet med avlinger varierende fra normalårsavling i gjennomsnitt for Hordaland til 30 prosent over normalårsavling for Troms.

3.6 Kulturbeite

Det er regnet med at avlingen for kulturbeite ble 6 prosent over normalårsavling i gjennomsnitt for alle fylkene. Med unntak av Hordaland hvor det er regnet med at beiteavlingen ble 5 prosent under normalårsavling, er det regnet med normalårsavling eller høyere for samtlige fylker. I likhet med for eng er det grunn til å se de gode beiteavlingene i forbindelse med

den gjennomgående nedbørsrike vekstsesongen i store deler av landet. I tillegg har en lang beitesesong som følge av mye mildt vær lenge utover høsten vært medvirkende.

Når beiteavlingen for Hordaland ble dårligere enn i et normalår, foruten at grasavlingene generelt viste store variasjoner i dette fylket, har dette trolig sammenheng med at det etter en periode med mye regn på forsommeren kom en tørkeperiode i juli som reduserte avlingene spesielt på tørkesvak jord.

3.7 Utmarksbeite

For de fylkene som har gitt avlingsoppgaver for utmarksbeite, er det i gjennomsnitt regnet med 6 prosent over normalårsavling. Det er regnet med en variasjon i avlingene fra normalårsavling for Aust-Agder, Hordaland og Sogn og Fjordane til 20 prosent over normalårsavling for Troms.

3.8 Fjellbeite

Avlingene for fjellbeitene er i gjennomsnitt for de fylkene hvor oppgaver over slike beiter er gitt, beregnet til 3 prosent over normalårsavling, med variasjon fra 10 prosent under for Hedmark til 20 prosent over for Troms. Når det er regnet med under normalårsavlinger for Hedmark og Oppland, er det antatt at dette skyldes lave temperaturer i høyden.

4 Produksjon

På grunnlag av foreløpige arealtall for 2000, gjennomsnittstallene for avlingene i forhold til normalårsavlingene og beregnede normalårsavlinger, er det i følgende oppstilling utført en foreløpig beregning av den samlede produksjonen for poteter, grønnfôr, rotvekster og eng til slått beregnet som høy.

SSB endret i 1999 beregningsmåten for engavlingene. Dette resulterte i et betydelig avvik i forhold til de tidligere avlingstallene. Da imidlertid justeringen bare er ført tilbake til 1995, har en på det nåværende tidspunkt ikke tilstrekkelig grunnlag for å beregne normalårsavlinger for eng ved trendberegning etter de reviderte avlingstallene.

I den foreløpige beregningen er det således forutsatt at normalårsavlingen for eng for 2000 tilsvarer gjennomsnittet av avlingstallene etter den justerte serien for de fem årene 1995–1999 som det foreligger oppgaver for.

Tabell 4.1 Beregnet produksjon 2000

Vekst	Areal dekar ¹⁾	Avling i % av normalårsavling	Normalårsavling kg/da	Beregnet avling kg/da	Produksjon tonn
Poteter	151 000	91	2 503	2 278	344 000
Grønnfôr	281 000	105	2 105	2 210	621 000
Rotvekster til fôr	3 000	98	4 891	4 793	14 400
Eng til slått ²⁾	4 780 000	110	540 ³⁾	594	2 839 300

1) Foreløpige tall

2) Engavling til slått beregnet som høy

3) Beregnet gjennomsnittsavling for 1995–1999

Til sammenligning viser oppstillingen nedenfor SSBs registrerte tall for arealer, avlinger og produksjon for 1999, foruten NILFs beregnede normalårsavlinger og avlinger i prosent av normalår.

Tabell 4.2 Registrert produksjon 1999 ifølge SSB

	Areal dekar	Avling i % av normalårs- avling	Normalårs- avling kg/da	Registrert avling kg/da	Produksjon tonn
Poteter	148 500	104	2 466	2 560	380 200
Grønnsfôr	307 500	111	2 112	2 344	720 800
Rotvekster til fôr	3 900	97	4 954	4 792	18 600
Eng til slått ¹⁾	4 813 100	104	536 ²⁾	555	2 671 100

1) Engavling til slått beregnet som høy

2) Beregnet gjennomsnittsavling for 1995-1998

5 Fylkes- og landstall for avlingene i prosent av normalårsavlinger

---

Oppstillingen nedenfor gir en sammenstilling av avlingene i 2000 i prosent av normalårsavlingene for poteter, rotvekster, eng og øvrige fôrvekster, fylkestall og tall for landet i gjennomsnitt.

Tabell 5.1 Fylkes- og landstall i gjennomsnitt for avlingene i 2000 for vekstene grønnfôr, poteter, rotvekster, eng og beite oppgitt i prosent av normalårsavling

Fylke	Grønnfôr	Poteter	Fôrnepe	Kålrot	Fôrbete	Fôrmargk.	Kunsteng	Natureng	Kult. beite	Utm. beite	Fj. beite
Østfold	105	103	103	103			105	105	105		
Akerhus	120	85	100	100		110	110	110	110	110	
Hedmark	115	90	110	110		115	120	115	110	110	90
Oppland	110	85	100	100		105	110	110	110	105	95
Buskerud	110	100	110	110		110	110	110	110	115	110
Vestfold	110	95	100	100	100		115		115		
Telemark	100	93	100	100	100	100	109	115	108	102	102
Aust-Agder	115	95	115	115	115	115	110	120	100	100	100
Vest-Agder	110	105	110	110	110		110	110	110		110
Rogaland	95	85	95	95	95		110		110		
Hordaland							100	100	95	100	100
Sogn og Fjordane	105	98	101	101			103	101	100	100	103
Møre og Romsdal	94	90	95	95			104	99	102	105	105
Sør-Trøndelag	100	85	90	90			115	115	110	110	110
Nord-Trøndelag	105	90	85	85			105	110	105	105	110
Nordland	98	91	95	95			106	106	103	105	105
Troms	100	95	85	85			130	130	115	120	120
Finnmark	110	95					110	110	110		
LANDET	105	91	99	98	98	109	110	107	106	106	103